

ایران شناسی در پاکستان

(تعداد ۱۱)

مجله‌های فارسی در پاکستان

بنابه همبستگی زاید الوصفی که اردو با فارسی دارد و بعلمت اینکه مطالب فراوان پیرامون ایران و فارسی و ادبیات آن بطور مداوم در مجلات اردو گنجانیده میشود و در بعضی مواقع عین عبارات و اشعار آن نیز در آنها بچشم میخورد میتوانیم تمام مجلات و جراید اردو را که شماره آنها بالغ بر صدها عدد میباشد مجلات و جراید فارسی قلمداد نمایم^۱ ولی مقصود ما در اینجا بررسی مجلاتیست که در آن کشور صرفاً با فارسی

- ۱- اسامی برخی از مجلات مهم ادبی اردو (وزبانهای دیگر) که در پاکستان با مطالب معتنا به پیرامون فارسی و ایران انتشار مییابد عبارت است از:
اردو - سه ماهه از طرف انجمن ترقی اردو از کراچی چاپ میشود
قومی زبان - ماهی دو مرتبه « « «
ماه نو - ماهیانه از طرف وزارت انتشارات پاکستان از کراچی منتشر میگردد
همایون - « بمدریت میان بشیر احمد از لاهور
نقوش - شماره‌های ویژه‌ای دارد و از لاهور
ادبی دنیا - بمدریت صلاح الدین احمد « « «
اونس - بزبان بلوچی از شهر کویتا ماهیانه
مهران - « سندی « حیدرآباد «
پشتو - « پشتو « پشاور «
عصمت - بمدریت رازق‌الخبیری از کراچی منتشر میشود
افکار - « صہبا لکنھوی « « «
انجم - « نیاز صدیقی « « «
نئی قدرین - « اختر انصاری از حیدرآباد « «
اقبال - بانگلیسی و اردو از طرف بزم اقبال (سه ماهه) لاهور
نشریات انجمن‌ها و مؤسسات علمی و تحقیقی مانند مؤسسه تحقیقاتی اسلامی
(انجمن آسیائی بنگال داکا) وغیره

تهیه و پخش می‌گردد و بنام مجلات فارسی از طرف دولت و با افراد ملت بطور منظم انتشار می‌یابد .

انتشار تعدادی از مجلات فارسی در محیطی که ظاهر آن زبان در آنجا حکم زبان خارجی را دارد و انگلیسی زبان رسمی دارد و زبان ملی بشمار میرود موضوع بسیار مهمیست و بمانند آنرا می‌دهد که دورنمای زیبای علاقه مفرط ملت آنکشور را بایران و زبان و ادبیات آن از دریچه اینگونه مظاهر احساسات قلبی عموم مردم آن دیار تماشا کنیم و به پافشاری و ایستادگی آنان که در حفظ میراث فرهنگی نیاگان و آثار ادبی گذشتگان از خود نشان می‌دهند پی ببریم.

پیش از تجزیه شبه قاره که بسال ۱۹۴۷ میلادی اتفاق افتاد تعدادی از مجلات فارسی مانند تاج محل و جهان امروز بصورت محسوس تحسین قلوب علاقه‌مندان بفارسی و حفظ مصالح سیاسی وقت بویژه در نواحی که الان پاکستان غربی را تشکیل می‌دهد از طرف دولت انگلیس انتشار می‌یافت اما از بدو تأسیس پاکستان مجلات نوینی بفارسی اجرا گردید و هدف آنها بطور کلی تغییر کرد و چون نظرات و مرامیکه در انتشار مجلات جدید بکار برده شد با خواسته‌های عموم مردم وفق داشت توجه ملت بآنها معطوف گردید و آنها مورد ستایش و علاقه همگان واقع شدند.

در اغلب دانشکده‌ها در شهرهای مختلف پاکستان مجلاتی سالیانه و هفت ماهه ترتیب می‌یابد و در اکثر موارد قسمتی از آنها مخصوص فارسیست که شامل مقالات و اشعار آن زبان می‌باشد ولی شرح آنها بعلا کثرت از حوصله این اوراق خارج است و مجلاتی در زیر ذکر میشود در پاکستان صرفاً بفارسی منتشر می‌گردد :

هلال - مجله ادبی و فرهنگی است و از نظر ترتیب و مطالب و خوبی چاپ و

کاغذ و زیبایی گراور از مجلات شماره یک فارسی در جهان بشمار میرود در حدود پانزده سال قبل از طرف وزارت اطلاعات و انتشارات دولت پاکستان (از کراچی) اجرا گردیده و مرتباً سالی چهار مرتبه انتشار می‌یافت. پس از آقای منظور الحق عثمانی که جانشین آقای د کتر مشایخ فریدنی وابسته فرهنگی وقت سفارت کبرای دولت شاهنشاهی ایران بود

آقای دکتر خواجه عبدالحمید عرفانی مدیر آن شد و اکنون تقریباً سه سال است آقای مولانا محمد عابد بشیر که شخص بسیار فاضل و لایق‌ست مدیریت آن را به عهده دارد نام برده با کمال جدیت و پشتکار در ترقی و تعالی آن می‌کوشد و در نتیجه جهد بلیغی که وی در کار پیشرفت آن مبذول میدارد مجله هلال توانسته است در ضمن شناساندن ادبیات و فرهنگ پاکستان بایرانیان، ادبیات و فرهنگ ایران را نیز بپاکستانیان بنحو شایسته‌ای معرفی نماید مجله هلال بنا به محسنات گوناگون طباعت و وزین بودن مطالبش که همواره در آن مشاهده می‌گردد مورد تحسین فراوان هم میهنان و ایرانیان واقع شده و بر اساس تشویق و تمجید علاقمندان از آغاز سال ۱۳۴۵ خورشیدی بصورت مجله ماهیانه‌ای درآمده است مساعی خستگی‌ناپذیر معاون مجله خانم شهریار نقوی نیز که از او اسطس سال ۱۳۴۴ خورشیدی این سمت را به عهده گرفته و در پیشرفت مجله کمک بسزائی نموده است نباید از نظر دور داشت.

سروش - مجله فرهنگی و ادبیست و همزمان با مجله «هلال» از طرف وزارت اطلاعات و انتشارات دولت پاکستان اجرا گردیده و ماهی دو بار در کراچی انتشار می‌یافته است. سروش همواره شامل مطالب ادبی و فرهنگی و تاریخی و هدف اساسی از انتشار آن گسترش روابط فرهنگی با دولت افغانستان بوده است و به همین علت فارسی افغانی که «دری» خوانده میشود با فارسی کنونی ایران فرقی داشته است و در تدوین مطالبش نیز گردانندگان آن بیشتر متوجه افغانستان و تاریخ و فرهنگ آن بوده‌اند. سروش مدتیست در حال تعطیل است. شماره‌های زیادی که تا بحال از آن چاپ شده بسیار ذقیمت و ارزشمند به شمار می‌رود.

صدای پاکستان - مجله ماهانه صدای پاکستان در سال ۱۹۵۰

میلادی از طرف رادیو پاکستان اجرا گردیده و اکنون نیز بکوشش آقای شاه‌حسن عطا در حدود ۲۵ صفحه حاوی مطالب بسیار سودمند ادبی و فرهنگی و تاریخی مرتباً انتشار می‌یابد. از نظر معرفی امور پیشرفت فرهنگی و اقتصادی پاکستان انتشار مجله مزبور اهمیت بسزائی را داراست و در راه گسترش مناسبات دوستی و تحکیم علائق مودت و همبستگی دو کشور هم‌جوار بوسیله آن خدمات شایان توجهی انجام می‌پذیرد. علاوه بر مقالات

مفیدیکه شامل مطالب ادبی نیز می باشد در صدای پاکستان بر نامه های بخش فارسی رادیوی آنکشور هم بچشم میخورد .

مجله انجمن عربی و فارسی - انجمن عربی و فارسی دانشگاه

پنجاب (لاهور) سالی سه مرتبه مجله ای بنام انجمن عربی و فارسی را بمدریت دکتر محمد باقر رئیس دانشکده خاورشناسی دانشگاه لاهور انتشار میدهد . این مجله شامل مطالب تحقیقی در زمینه زبان و ادبیات و فرهنگ فارسی میباشد و صرفاً جنبه علمی و فرهنگی را در پیش گرفته است - در این مجله مقالات عربی کمتر بچشم میخورد و اولیای امور آن بیشتر توجه بمطالب فارسی مبذول میدارند و بدینوسیله در توسعه فارسی در پاکستان اقدام مؤثر و قابل ستایشی را بعمل می آورند .

همدرد صحت - مجله فارسی «همدرد صحت» از طرف مؤسسه بزرگ

طبی بنام «همدرد دواخانه» که در کراچی وجود دارد بمدریت حکیم محمد سعید دو ماهی یکبار انتشار می یابد . کاغذ و طباعت این مجله اعلاست و در حدود ۲۵ صفحه دارد و مطالب آن بیشتر مربوط به طبابت و اطبای میباشد . مؤسسه بزرگ مزبور که در شبه قاره هندو پاکستان طرفداران زیادی دارد بامنشر ساختن مجله همدرد صحت که شامل مطالب پیرامون مشاهیر ایران مانند بوعلی سینا و رازی و غیره نیز میباشد کمک بسزائی بتوسعه فارسی و ایجاد حسن روابط بیشتری بن دو کشور انجام میدهد .

نباض - آقای نیر واسطی رئیس انجمن اطبای پاکستان که پیرو مکتب

طب یونانی میباشد و «مجلس بوعلی سینا» رادر لاهور دایر نموده و مجاهدت خستگی ناپذیری در راه معرفی نواخ علم و ادب و دانش ایران بخرج میدهد ماهی یکبار مجله «نباض» را که شامل مطالب سودمند پیرامون فن طبابت است در ۲۵-۳۰ صفحه در لاهور منتشر میسازد . «نباض» علاوه بر مطالب و مقالات مفید در اردو بفارسی نیز مطالبی دارد و اغلب اشعار فارسی در سرورق آن دیده میشود .

حافظ - مجله ماهیانه ای بنام «حافظ» را آقای سید حسام الدین راشدی

با همکاری آقای علی اصغر فرزانه نماینده کتابفروشی زوار تهران در کراچی بفارسی انتشار میدهد - هدف این مجله نشر مطالب ادبی فارسی در پاکستان است . این مجله از نظر کاغذ و طبعات دلبپذیر و گراورهای زیبار در ردیف مجلات نفیس آنکشور محسوب میگردد .

بزم شوق - در نتیجه کوشش پروفیسور دکتر غلام سرور رئیس قسمت فارسی در دانشکاه کراچی و همکارانش مجله‌ای بنام «بزم شوق» بمنظور خدمت بفارسی و گسترش و استحکام روابط ادبی و فرهنگی پاکستان با ایران بسال ۱۹۶۲ میلادی در کراچی اجراء گردیده است . «بزم شوق» با مطالب ارزنده در مورد ادبیات فارسی در شبه قاره هند و پاکستان در اوقات مختلفی انتشار می‌یابد و مورد علاقه دانشجویان مملکت قرار میگیرد .

دوستان دو روی

دوستان دو روی چون شمشیر
تا بدستند بر بلا سپرند
چون فتادند در کف دشمن
دوست را خصم جان بلای سرند
ایمن از دشمنند آن مردم
که از اینگونه دوست بر حذرند

وحید دستگردی